

PROTOKOL IZ NAGOYE**o pristupu genetskim resursima te poštenoj i pravičnoj podjeli dobiti koja proizlazi iz njihova korištenja uz konvenciju o biološkoj raznolikosti**

STRANKE OVOG PROTOKOLA,

KAO stranke Konvencije o biološkoj raznolikosti, dalje u tekstu „Konvencija”,

PODSJEĆAJUĆI da je poštena i pravična podjela dobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih resursa jedan od tri temeljna cilja Konvencije i PRIZNAJUĆI da se ovaj Protokol bavi provedbom tog cilja u okviru Konvencije,

PONOVRNO POTVRĐUJUĆI suverena prava država nad njihovim prirodnim resursima i u skladu s odredbama Konvencije,

TAKOĐER PODSJEĆAJUĆI na članak 15. Konvencije,

PREPOZNAJUĆI važan doprinos održivom razvoju koji su prijenos tehnologije i suradnja omogućili u izgradnji kapaciteta za istraživanje i razvoj s ciljem dodavanja vrijednosti genetskim resursima u zemljama u razvoju, u skladu s člancima 16. i 19. Konvencije,

PREPOZNAJUĆI da su svijest javnosti o ekonomskoj vrijednosti ekosustava i bioraznolikosti te poštena i pravična podjela te ekonomske vrijednosti s čuvarima bioraznolikosti ključni poticaji za očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje njezinih sastavnica,

PRIZNAJUĆI potencijalnu ulogu pristupa i podjele dobiti u doprinosu očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, iskorje-njivanju siromaštva i okolišnoj održivosti te time i u doprinosu postizanju Milenijskih ciljeva razvoja,

PRIZNAJUĆI veze između pristupa genetskim resursima i poštene i pravične podjele dobiti koja proizlazi iz korištenja takvih resursa,

PREPOZNAJUĆI važnost osiguravanja pravne sigurnosti u pogledu pristupa genetskim resursima i poštene i pravične podjele dobiti koja proizlazi iz njihova korištenja,

PREPOZNAJUĆI NADALJE važnost promicanja pravičnosti i poštenja u pregovaranju uzajamno dogovorenih uvjeta između osigurava-teljâ i korisnikâ genetskih resursa,

TAKOĐER PREPOZNAJUĆI važnu ulogu žena u pristupu i podjeli dobiti te POTVRĐUJUĆI potrebu za potpunim sudjelovanjem žena na svim razinama stvaranja politika i provedbe očuvanja bioraznolikosti,

ODLUČNI u daljnjoj potpori učinkovite provedbe odredbi Konvencije vezanih za pristup i podjelu dobiti,

PREPOZNAJUĆI da je za rješavanje pitanja poštene i pravične podjele dobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih resursa i tradicionalnih znanja povezanih s genetskim resursima koji se pojavljuju u prekograničnim situacijama ili za koje nije moguće odobriti ili ishoditi prethodni informirani pristanak potrebno naći inovativno rješenje,

PREPOZNAJUĆI važnost genetskih resursa za sigurnost hrane, javno zdravlje, očuvanje bioraznolikosti, i ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama,

PREPOZNAJUĆI posebnu narav poljoprivredne bioraznolikosti, njezine specifične značajke i probleme koji zahtijevaju specifična rješenja,

PREPOZNAJUĆI međusobnu ovisnost svih zemalja u pogledu genetskih resursa za hranu i poljoprivredu kao i njihovu posebnu narav te važnost za postizanje sigurnosti hrane u cijelome svijetu i za održivi razvoj poljoprivrede u kontekstu ublažavanja siromaštva i klimatskih promjena te potvrđujući ključnu ulogu Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu i Komisije za genetske resurse za hranu i poljoprivredu Organizacije za hranu i poljoprivredu (FAO),

IMAJUĆI NA UMU Međunarodne zdravstvene propise (2005.) Svjetske zdravstvene organizacije i važnost osiguravanja pristupa humanim patogenima u svrhu pripravnosti i reagiranja javnog zdravstva,

PRIZNAJUĆI postojeći rad koji je u tijeku u drugim međunarodnim forumima vezan za pristup i podjelu dobiti,

PODSJEĆAJUĆI na Multilateralni sustav pristupa i podjele dobiti uspostavljen u okviru Međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu koji je izrađen u skladu s Konvencijom,

PREPOZNAJUĆI da se međunarodni instrumenti vezani za pristup i podjelu dobiti trebaju međusobno podržavati u svrhu postizanja ciljeva Konvencije,

PODSJEĆAJUĆI na važnost članka 8.(j) Konvencije koji se odnosi na tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima i poštenu i pravičnu podjelu dobiti koja proizlazi iz korištenja takvog znanja,

PRIMJEĆUJUĆI međusobni odnos genetskih resursa i tradicionalnog znanja, činjenicu da su za autohtone i lokalne zajednice ti resursi i znanje nerazdvojivi, važnost tradicionalnog znanja za očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje njezinih sastavnica te za održiv život tih zajednica,

PREPOZNAJUĆI različitost okolnosti u kojima se tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima čuva ili je u posjedu autohtonih i lokalnih zajednica,

IMAJUĆI NA UMU pravo autohtonih i lokalnih zajednica da utvrde zakonite posjednike svog tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima unutar svojih zajednica,

PREPOZNAJUĆI nadalje jedinstvene okolnosti u kojima se tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima čuva u zemljama, a koje može biti usmeno, zabilježeno ili u drugim oblicima, te može odražavati bogatu kulturnu baštinu važnu za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti,

PRIMJEĆUJUĆI Deklaraciju Ujedinjenih naroda o pravima autohtonih naroda, i

POTVRĐUJUĆI da se ni jedna odredba ovog Protokola neće tumačiti kao smanjivanje ili ukidanje postojećih prava autohtonih i lokalnih zajednica,

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

Članak 1.

Cilj

Cilj ovog Protokola je poštena i pravična podjela dobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih resursa, uključujući putem odgovarajućeg pristupa genetskim resursima i odgovarajućeg prijenosa relevantnih tehnologija, uzimajući u obzir sva prava nad tim resursima i na tehnologije, te putem odgovarajućeg financiranja čime se doprinosi očuvanju biološke raznolikosti i održivom korištenju njezinih sastavnica.

Članak 2.

Korištenje Pojmova

Pojmovi definirani u članku 2. Konvencije primjenjuju se na ovaj Protokol. Dodatno, za potrebe ovog Protokola:

- (a) „Konferencija stranaka” znači Konferencija stranaka Konvencije;
- (b) „Konvencija” znači Konvencija o biološkoj raznolikosti;
- (c) „Korištenje genetskih resursa” znači provedba istraživanja i razvoja genetskog i/ili biokemijskog sastava genetskih resursa, uključujući kroz primjenu biotehnologije kako je definirana u članku 2. Konvencije;
- (d) „Biotehnologija”, kako je definirana člankom 2. Konvencije, znači svaka tehnologija koja koristi biološke sustave, žive organizme ili njihove derivate, za proizvodnju ili primjenu proizvoda ili procesa za posebnu namjenu;
- (e) „Derivat” znači biokemijski spoj koji se pojavljuje u prirodi, a koji je rezultat genetske ekspresije ili metabolizma bioloških ili genetskih resursa, čak i ako ne sadrži funkcionalne jedinice nasljeđa.

Članak 3.

Područje primjene

Ovaj se Protokol primjenjuje na genetske resurse obuhvaćene člankom 15. Konvencije i na dobiti koje proizlaze iz korištenja tih resursa. Ovaj se Protokol primjenjuje i na tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima obuhvaćeno Konvencijom te na dobiti koje proizlaze iz korištenja tog znanja.

Članak 4.

Odnos s međunarodnim ugovorima i instrumentima

1. Odredbe ovog Protokola ne utječu na prava i obveze stranke koje proizlaze iz postojećeg međunarodnog ugovora, osim u slučajevima kada bi primjena tih prava i obveza izazvala ozbiljnu štetu ili ugrozila bioraznolikost. Namjera ovog stavka nije stvoriti hijerarhiju između ovog Protokola i drugih međunarodnih instrumenata.
2. Ni jedna odredba ovog Protokola ne sprečava stranke da izrade i provedu druge relevantne međunarodne sporazume, uključujući druge specijalizirane ugovore o pristupu i podjeli dobiti, pod uvjetom da podržavaju ciljeve Konvencije i ovog Protokola i nisu u suprotnosti s njima.
3. Ovaj se Protokol provodi u duhu uzajamne komplementarnosti s drugim međunarodnim instrumentima relevantnim za ovaj Protokol. Treba voditi računa o korisnom i relevantnom radu ili postojećoj praksi u okviru takvih međunarodnih instrumenata i relevantnih međunarodnih organizacija, pod uvjetom da podržavaju ciljeve Konvencije i ovog Protokola i nisu u suprotnosti s njima.
4. Ovaj je Protokol instrument za provedbu odredbi Konvencije koje se odnose na pristup i podjelu dobiti. Kada se primjenjuje specijalizirani instrument za pristup i podjelu dobiti koji je u skladu i ne kosi se s ciljevima Konvencije i ovog Protokola, ovaj se Protokol ne primjenjuje na stranku ili stranke specijaliziranog instrumenta u pogledu konkretnog genetskog resursa obuhvaćenog specijaliziranim instrumentom i u svrhu specijaliziranog instrumenta.

Članak 5.

Poštena i pravična raspodjela dobiti

1. U skladu s člankom 15. stavcima 3. i 7. Konvencije, dobit koja proizlazi iz korištenja genetskih resursa kao i kasnije primjene te komercijalizacije dijeli se na pošten i pravičan način sa strankom koja osigurava takve resurse a koja je zemlja podrijetla takvih resursa ili strankom koja je genetske resurse stekla u skladu s Konvencijom. Uvjeti takve podjele uzajamno se dogovaraju.
2. Svaka stranka poduzima zakonodavne i administrativne mjere ili mjere opće politike, kako je primjereno, s ciljem osiguravanja da se dobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih resursa koji su u posjedu autohtonih i lokalnih zajednica, u skladu s domaćim zakonodavstvom vezanim za stečena prava tih autohtonih i lokalnih zajednica nad tim genetskim resursima, sa zajednicama na koje se odnose dijele na pošten i pravičan način, na temelju uzajamno dogovorenih uvjeta.
3. Za provedbu stavka 1. gore, svaka stranka poduzima zakonodavne i administrativne mjere ili mjere opće politike, kako je primjereno.
4. Dobiti mogu uključivati monetarne i nemonetarne dobiti, uključujući ali ne ograničavajući se na one navedene u Prilogu.
5. Svaka stranka poduzima zakonodavne i administrativne mjere ili mjere opće politike, kako je primjereno, kako bi dobiti koje proizlaze iz korištenja tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima na pošten i pravičan način dijelila s autohtonim i lokalnim zajednicama koje posjeduju takvo znanje. Takva podjela treba biti pod uzajamno dogovorenim uvjetima.

*Članak 6.***Pristup genetskim resursima**

1. Pri ostvarivanju suverenih prava nad prirodnim resursima i podložno domaćem zakonodavstvu ili regulatornim zahtjevima vezanim za pristup i podjelu dobiti, pristup genetskim resursima radi njihovog korištenja podliježe prethodnom informiranom pristanku stranke koja osigurava takve resurse a koja je zemlja podrijetla takvih resursa ili stranke koja je stekla genetske resurse u skladu s Konvencijom, osim ako ta stranka odredi drukčije.

2. U skladu sa svojim domaćim pravom, svaka stranka poduzima mjere, kako je primjereno, s ciljem osiguravanja ishođenja prethodnog informiranog pristanka ili odobrenja te uključivanja autohtonih i lokalnih zajednica za pristup genetskim resursima u slučajevima kada one imaju stečeno pravo odobriti pristup takvim resursima.

3. Na temelju stavka 1. gore, svaka stranka koja zahtijeva prethodni informirani pristanak poduzima neophodne zakonodavne i administrativne mjere ili mjere opće politike, kako je primjereno, s ciljem:

- (a) osiguravanja pravne sigurnosti, jasnoće i transparentnosti domaćeg zakonodavstva ili regulatornih zahtjeva vezanih za pristup i podjelu dobiti;
- (b) osiguravanja poštenih i neproizvoljnih pravila i postupaka za pristup genetskim resursima;
- (c) pružanja informacija o tome kako se podnosi zahtjev za prethodni informirani pristanak;
- (d) osiguravanja jasne i transparentne pisane odluke nadležnog nacionalnog tijela, na ekonomičan način i u razumnom vremenskom roku;
- (e) osiguravanja izdavanja dopuštenja ili jednakovrijednog dokumenta u vrijeme pristupa kao dokaza odluke o prethodno informiranom pristanku i dokaza utvrđivanja uzajamno dogovorenih uvjeta, te u skladu s tim obavješćivanja Mehanizma za razmjenu informacija za pristup i podjelu dobiti;
- (f) kada je primjenjivo, i u skladu s domaćim zakonodavstvom, utvrđivanja kriterija i/ili postupaka za ishođenje prethodnog informiranog pristanka ili dopuštenja i uključivanje autohtonih i lokalnih zajednica za pristup genetskim resursima; te
- (g) uspostave jasnih pravila i postupaka za zahtijevanje i utvrđivanje uzajamno dogovorenih uvjeta. Takvi se uvjeti navode u pisanom obliku i mogu, među ostalim, sadržavati:
  - i. klauzulu o rješavanju sporova;
  - ii. uvjete vezane za podjelu dobiti, uključujući u pogledu prava intelektualnog vlasništva;
  - iii. uvjete vezane za naknadnu uporabu od strane trećih strana, ako ih uopće ima; te
  - iv. uvjete vezane za promjenu namjere, gdje je primjenjivo.

*Članak 7.***Pristup tradicionalnom znanju povezanom s genetskim resursima**

U skladu s domaćim pravom, svaka stranka poduzima mjere, kako je primjereno, s ciljem osiguravanja da se tradicionalnom znanju povezanom s genetskim resursima koje je u posjedu autohtonih i lokalnih zajednica pristupa uz prethodni i informirani pristanak ili odobrenje i uz uključenost tih autohtonih i lokalnih zajednica, te osiguravanja da su utvrđeni uzajamno dogovoreni uvjeti.

Članak 8.

Posebne okolnosti

Pri izradi i provedbi zakonodavstva ili regulatornih zahtjeva vezanih za pristup i podjelu dobiti, svaka stranka:

- (a) stvara uvjete za promicanje i poticanje istraživanja koja doprinose očuvanju i održivom korištenju biološke raznolikosti, posebno u zemljama u razvoju, uključujući pojednostavljene mjere pristupa istraživanju u nekomercijalne svrhe, te uzimajući u obzir potrebu razmatranja promjene namjene takvih istraživanja;
- (b) posvećuje pozornost slučajevima sadašnjih ili prijetećih izvanrednih događaja, kako su definirani na nacionalnoj ili međunarodnoj razini, koji ugrožavaju ili su štetni za zdravlje ljudi, životinja ili biljaka. Stranke mogu uzeti u obzir potrebu za žurnim pristupom genetskim resursima i žurnom poštenom i pravičnom podjelom dobiti koja proizlazi iz korištenja tih genetskih resursa, uključujući pristup pristupačnom liječenju onima kojima je ono potrebno, posebno u zemljama u razvoju;
- (c) razmatra važnost genetskih resursa za hranu i poljoprivredu te njihovu posebnu ulogu u sigurnosti hrane.

Članak 9.

Doprinos očuvanju i održivom korištenju

Stranke potiču korisnike i osiguravatelje da dobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih resursa usmjere na očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje njezinih sastavnica.

Članak 10.

Globalni multilateralni mehanizam za podjelu dobiti

Stranke razmatraju potrebu za globalnim multilateralnim mehanizmom za podjelu dobiti i modalitete tog mehanizma s ciljem rješavanja pitanja poštene i pravične podjele dobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih resursa i tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima do kojeg dolazi u prekograničnim situacijama ili za koje nije moguće odobriti ili ishoditi prethodni informirani pristanak. Dobit koju dijele korisnici genetskih resursa i tradicionalnih znanja povezanih s genetskim resursima putem ovog mehanizma koristi se kao podrška očuvanju biološke raznolikosti i održivog korištenja njezinih sastavnica na globalnoj razini.

Članak 11.

Prekogranična suradnja

1. U slučajevima kada se isti genetski resursi pronađu *in situ* na državnom području više stranaka, te stranke nastoje surađivati, kako je primjereno, uz uključivanje autohtonih i lokalnih zajednica, kada je primjenjivo, s ciljem provedbe ovog Protokola.
2. Kada isto tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima dijeli jedna ili više autohtonih i lokalnih zajednica u nekoliko stranaka, te stranke nastoje surađivati, kako je primjereno, uz uključivanje autohtonih i lokalnih zajednica s ciljem provedbe cilja ovog Protokola.

Članak 12.

Tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima

1. Pri provedbi svojih obveza na temelju ovog Protokola stranke u skladu s domaćim pravom u obzir uzimaju običajna prava autohtonih i lokalnih zajednica, protokole i postupke zajednica, kako je primjenjivo, u pogledu tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima.
2. Stranke, uz učinkovito sudjelovanje autohtonih i lokalnih zajednica, uspostavljaju mehanizme za informiranje potencijalnih korisnika tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima o njihovim obvezama, uključujući mjere koje postaju dostupne putem Mehanizma za razmjenu informacija o pristupu genetskim resursima i poštenoj i pravičnoj podjeli dobiti koja proizlazi iz korištenja takvog znanja.

3. Stranke ulažu napore kako bi podržale, prema potrebi, autohtone i lokalne zajednice, uključujući žene unutar tih zajednica, u izradi:

- (a) protokola zajednice vezano za pristup tradicionalnom znanju povezanom s genetskim resursima i poštenu i pravičnu podjelu dobiti koja proizlazi iz korištenja takvog znanja;
- (b) minimalnih zahtjeva za uzajamno dogovorene uvjete kako bi se osigurala poštena i pravična podjela dobiti koja proizlazi iz korištenja tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima; i
- (c) modela ugovornih klauzula za podjelu dobiti koja proizlazi iz korištenja tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima.

4. Stranke pri provedbi ovog Protokola ne smiju, u mjeri u kojoj je to moguće, ograničavati uobičajeno korištenje i razmjenu genetskih resursa i s tim povezanog tradicionalnog znanja unutar autohtonih i lokalnih zajednica i među njima u skladu s ciljevima Konvencije.

Članak 13.

Nacionalne kontakt osobe i nadležna nacionalna tijela

1. Svaka stranka određuje nacionalnu kontakt osobu za pristup i podjelu dobiti. Nacionalna kontakt osoba stavlja na raspolaganje informacije kako slijedi:

- (a) podnositeljima zahtjeva koji traže pristup genetskim resursima, informacije o postupcima za ishođenje prethodnog informiranog pristanka i utvrđivanju uzajamno dogovorenih uvjeta, uključujući podjelu dobiti;
- (b) podnositeljima zahtjeva koji traže pristup tradicionalnom znanju povezanom s genetskim resursima, kada je to moguće, informacije o postupcima za ishođenje prethodno informiranog pristanka ili dopuštenja te uključivanje, kako je primjereno, autohtonih i lokalnih zajednica i utvrđivanju uzajamno dogovorenih uvjeta, uključujući podjelu dobiti; te
- (c) informacije o nadležnim nacionalnim tijelima, relevantnim autohtonim i lokalnim zajednicama i relevantnim dionicima.

Nacionalna kontakt osoba odgovorna je za suradnju s Tajništvom.

2. Svaka stranka određuje jedno ili više nadležnih nacionalnih tijela za pristup i podjelu dobiti. Nadležna nacionalna tijela odgovorna su, u skladu s primjenjivim nacionalnim zakonodavnim i administrativnim mjerama ili mjerama opće politike, za odobravanje pristupa ili, kako je primjenjivo, za izdavanje pisanog dokaza o tome da su ispunjeni uvjeti za pristup i odgovorna su za pružanje savjeta vezanih za primjenjive postupke i uvjete za ishođenje prethodno informiranog pristanka i preuzimanja uzajamno dogovorenih uvjeta.

3. Stranka može odrediti jedno tijelo za izvršavanje funkcija i kontakt osobe i nadležnog nacionalnog tijela.

4. Svaka stranka najkasnije do dana stupanja na snagu ovog Protokola za tu stranku, obavješćuje Tajništvo o kontakt podacima svoje nacionalne kontakt osobe i svojeg nadležnog nacionalnog tijela ili više tijela. Kada stranka odredi više od jednog nadležnog nacionalnog tijela, uz obavijest o istom Tajništvu dostavlja i relevantne informacije o odgovarajućim nadležnostima tih tijela. Kada je primjenjivo, u tim informacijama navodi se najmanje koje je nadležno tijelo odgovorno za koji traženi genetski resurs. Svaka stranka bez odlaganja obavješćuje Tajništvo o svakoj promjeni nacionalne kontakt osobe ili kontakt podataka ili odgovornosti nadležnog nacionalnog tijela ili više tijela.

5. Informacije primljene za temelju stavka 4. gore Tajništvo stavlja na raspolaganje putem Mehanizma za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti.

Članak 14.

Mehanizam za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti te razmjena informacija

1. Mehanizam za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti ovim se uspostavlja kao dio mehanizma za razmjenu informacija na temelju članka 18. stavka 3. Konvencije. Mehanizam služi kao sredstvo za razmjenu informacija vezanih za pristup i podjelu dobiti. Njime se posebno omogućuje pristup informacijama koje kao relevantne za provedbu ovog Protokola na raspolaganje stavlja svaka stranka.

2. Ne dovodeći u pitanje zaštitu povjerljivih informacija, svaka stranka stavlja na raspolaganje Mehanizmu za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti sve informacije koje se zahtijevaju ovim Protokolom kao i informacije potrebne na temelju odluka donesenih od strane Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola. Te informacije uključuju:

- (a) zakonodavne i administrativne mjere i mjere opće politike vezane za pristup i podjelu dobiti;
- (b) informacije o nacionalnoj kontakt osobi i nadležnom nacionalnom tijelu ili tijelima; te
- (c) dopuštenja ili jednakovrijedne dokumente izdane u vrijeme pristupa kao dokaz odluke o ishodu prethodno informiranog pristanka i kao dokaz o utvrđivanju uzajamno dogovorenih uvjeta.

3. Dodatne informacije, ukoliko su dostupne i kako je primjereno, mogu uključivati:

- (a) relevantna nadležna tijela autohtonih i lokalnih zajednica, i obavijesti, već prema tome kako se odluči;
- (b) model ugovornih klauzula;
- (c) metode i alate izrađene za praćenje genetskih resursa;
- (d) kodekse ponašanja i najbolje prakse.

4. Modalitete rada Mehanizma za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti, uključujući izvješća o aktivnostima u okviru Mehanizma, razmatra i o njima odlučuje Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola na svojem prvom sastanku, a nakon toga se preispituju.

Članak 15.

Pridržavanje domaćeg zakonodavstva ili regulatornih zahtjeva vezanih za pristup i podjelu dobiti

1. Svaka stranka poduzima odgovarajuće, učinkovite i proporcionalne zakonodavne i administrativne mjere ili mjere opće politike kako bi osigurala da je pristup genetskim resursima koji se koriste u okviru njezine nadležnosti proveden u skladu s prethodno informiranim pristankom te da su utvrđeni uzajamno dogovoreni uvjeti, kako zahtijeva domaće zakonodavstvo vezano za pristup i podjelu dobiti ili regulatorni zahtjevi druge stranke.

2. Stranke poduzimaju odgovarajuće, učinkovite i proporcionalne mjere kako bi rješavale situacije nepridržavanja mjera usvojenih u skladu sa stavkom 1. gore.

3. U mjeri u kojoj je to moguće i kako je primjereno stranke surađuju u slučajevima navodnog kršenja domaćeg zakonodavstva vezanog za pristup i podjelu dobiti ili regulatornih zahtjeva navedenih u stavku 1. gore.

Članak 16.

Pridržavanje domaćeg zakonodavstva ili regulatornih zahtjeva vezanih za pristup i podjelu dobiti za tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima

1. Svaka stranka poduzima odgovarajuće, učinkovite i proporcionalne zakonodavne i administrativne mjere ili mjere opće politike, kako je primjereno, kako bi osigurala da se tradicionalnom znanju povezanom s genetskim resursima koji se koriste u okviru njezine nadležnosti pristupa u skladu s prethodno informiranim pristankom ili dopuštanjem i uz uključenost autohtonih i lokalnih zajednica te da su utvrđeni uzajamno dogovoreni uvjeti, kako zahtijeva domaće zakonodavstvo vezano za pristup i podjelu dobiti ili regulatorni zahtjevi druge stranke u kojoj se nalaze takve autohtone i lokalne zajednice.

2. Svaka stranka poduzima odgovarajuće, učinkovite i proporcionalne mjere za rješavanje situacija nepridržavanja mjera usvojenih u skladu sa stavkom 1. gore.
3. U mjeri u kojoj je to moguće i kako je primjereno stranke surađuju, u slučajevima navodnog kršenja domaćeg zakonodavstva vezanog za pristup i podjelu dobiti ili regulatornih zahtjeva navedenih u stavku 1. gore.

Članak 17.

Praćenje korištenja genetskih resursa

1. S ciljem pružanja podrške pridržavanju primjenjivih propisa, svaka stranka poduzima mjere, kako je primjereno, za praćenje korištenja genetskih resursa i povećanje transparentnosti toga korištenja. Takve mjere uključuju:

(a) određivanje jedne ili više kontrolnih točaka, kako slijedi:

- i. određena kontrolna točka prikupljala bi ili primala, kako je primjereno, relevantne informacije vezane za prethodno informirani pristanak, za izvor genetskih resursa, za utvrđivanje uzajamno dogovorenih uvjeta, i/ili korištenje genetskih resursa, kako je primjereno;
- ii. svaka stranka od korisnika genetskih resursa zahtijeva, kako je primjereno i ovisno o konkretnim karakteristikama određene kontrolne točke, da informacije navedene u gornjem stavku dostavljaju određenoj kontrolnoj točki. Svaka stranka poduzima odgovarajuće, učinkovite i proporcionalne mjere za rješavanje situacija nepridržavanja;
- iii. takve će se informacije, uključujući informacije iz međunarodno priznatih certifikata o sukladnosti kada su dostupni, ne dovodeći u pitanje zaštitu povjerljivih informacija, stavljati na raspolaganje odgovarajućim nacionalnim tijelima, stranci koja daje prethodno informirani pristanak i Mehanizmu za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti, kako je primjereno;
- iv. kontrolne točke moraju biti učinkovite i trebaju imati funkcije relevantne za provedbu podstavka (a). Trebaju biti relevantne za korištenje genetskih resursa ili za prikupljanje odgovarajućih informacija u, među ostalim, svakoj fazi istraživanja, razvoja, inovacije, predkomercijalizacije ili komercijalizacije.

(b) poticanje korisnika i osiguravatelja genetskih resursa da u uzajamno dogovorene uvjete uključe odredbe o razmjeni informacija vezanih za provedbu takvih uvjeta, uključujući putem zahtjeva za izvješćivanje; te

(c) poticanje korištenja ekonomičnih komunikacijskih alata i sustava.

2. Dopuštenje ili jednakovrijedni dokument izdan u skladu s člankom 6. stavkom 3. točkom (e) i stavljen na raspolaganje Mehanizmu za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti predstavlja međunarodno priznat certifikat o sukladnosti.

3. Međunarodno priznat certifikat o sukladnosti služi kao dokaz da se genetskom resursu na koji se certifikat odnosi pristupilo u skladu s prethodno informiranim pristankom te da su utvrđeni uzajamno dogovoreni uvjeti, kako propisuje domaće zakonodavstvo vezano za pristup i podjelu dobiti ili regulatorni zahtjevi stranke koja daje prethodno informirani pristanak.

4. Međunarodno priznat certifikat o sukladnosti sadržava najmanje sljedeće informacije ako nisu povjerljive:

- (a) tijelo koje ga je izdalo;
- (b) datum izdavanja;
- (c) osiguravatelj genetskih resursa;
- (d) jedinstveni broj certifikata;
- (e) osobu ili tijelo kojem je odobren prethodno informirani pristanak;

- (f) predmet ili genetske resurse koje certifikat obuhvaća;
- (g) potvrdu da su utvrđeni uzajamno dogovoreni uvjeti;
- (h) potvrdu da je ishođen prethodno informirani pristanak; te
- (i) komercijalno i/ili nekomercijalno korištenje.

Članak 18.

Pridržavanje uzajamno dogovorenih uvjeta

1. Pri provedbi članka 6. stavka 3. točke (g) podtočke (i) i članka 7. svaka stranka potiče osiguravatelje i korisnike genetskih resursa i/ili tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima da u uzajamno dogovorene uvjete uključe odredbe koje bi obuhvaćale, kada je primjereno, rješavanje sporova uključujući:

- (a) nadležnost kojoj će podvrgnuti sve postupke rješavanja sporova;
- (b) primjenjivo pravo; i/ili
- (c) mogućnosti za alternativno rješavanje sporova poput mirenja ili arbitraže.

2. Svaka stranka treba osigurati da je u slučajevima sporova koji proizlaze iz uzajamno dogovorenih uvjeta u okviru njezinog pravnog sustava dostupna mogućnost traženja zaštite u skladu s primjenjivim zahtjevima nadležnosti.

3. Svaka stranka poduzima učinkovite mjere, kako je primjereno, u pogledu:

- (a) pristupa pravosuđu; te
- (b) korištenja mehanizama vezano za obostrano priznanje i izvršenje stranih presuda i arbitražnih odluka.

4. Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola preispituje učinkovitost ovog članka u skladu s člankom 31. ovog Protokola.

Članak 19.

Model ugovornih klauzula

1. Svaka stranka potiče, kako je primjereno, izradu, ažuriranje i korištenje sektorskih i međusektorskih modela ugovornih klauzula za uzajamno dogovorene uvjete.

2. Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola povremeno razmatra korištenje sektorskih i međusektorskih modela ugovornih klauzula.

Članak 20.

Kodeksi ponašanja, smjernice i najbolja praksa i/ili standardi

1. Svaka stranka potiče, kako je primjereno, izradu, ažuriranje i korištenje dobrovoljnih kodeksa ponašanja, smjernica i najboljih praksa i/ili standarda vezanih za pristup i podjelu dobiti.

2. Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola povremeno analizira korištenje dobrovoljnih kodeksa ponašanja, smjernica i najboljih praksa i/ili standarda te razmatra usvajanje posebnih kodeksa ponašanja, smjernica i najboljih praksa i/ili standarda.

Članak 21.

Podizanje svijesti

Svaka stranka poduzima mjere za podizanje svijesti o važnosti genetskih resursa i tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima te povezanih pitanja o pristupu i podjeli dobiti. Takve mjere mogu, među ostalim, uključivati:

- (a) promicanje ovog Protokola, uključujući i njegov cilj;
- (b) organiziranje sastanaka između autohtonih i lokalnih zajednica i relevantnih dionika;

- (c) uspostavu i održavanje službe za korisnike za autohtone i lokalne zajednice i relevantne dionike;
- (d) širenje informacija putem nacionalnog Mehanizma za razmjenu informacija;
- (e) promicanje dobrovoljnih kodeksa ponašanja, smjernica i najboljih praksa i/ili standarda uz savjetovanje s autohtonim i lokalnim zajednicama i relevantnim dionicima;
- (f) promicanje, kako je primjereno, domaćih, regionalnih i međunarodnih razmjena iskustava;
- (g) obrazovanje i osposobljavanje korisnikâ i osiguravateljâ genetskih resursa i tradicionalnog znanja povezanog s genetskim resursima o njihovim obvezama u pogledu pristupa i podjele dobiti;
- (h) uključivanje autohtonih i lokalnih zajednica i relevantnih dionika u provedbu ovog Protokola; te
- (i) podizanje svijesti o protokolima zajednice i postupcima autohtonih i lokalnih zajednica.

Članak 22.

Sposobnosti

1. Stranke surađuju na jačanju i razvoju sposobnosti te jačanju ljudskih resursa i institucionalnih sposobnosti za učinkovitu provedbu ovog Protokola u strankama koje su zemlje u razvoju, posebno najslabije razvijenim zemljama i malim otočnim zemljama u razvoju, te strankama s gospodarstvima u tranziciji, uključujući putem postojećih globalnih, regionalnih, subregionalnih i nacionalnih institucija i organizacija. U ovom kontekstu stranke bi trebale omogućiti sudjelovanje autohtonih i lokalnih zajednica i relevantnih dionika, uključujući nevladine organizacije i privatni sektor.
2. Potrebe stranaka koje su zemlje u razvoju, posebno najslabije razvijenih zemalja i malih otočnih zemalja u razvoju, te stranaka s gospodarstvima u tranziciji za financijskim sredstvima u skladu s relevantnim odredbama Konvencije u potpunosti se uzimaju u obzir za jačanje i razvoj sposobnosti u svrhu provedbe ovog Protokola.
3. Kao temelj za odgovarajuće mjere vezane za provedbu ovog Protokola, stranke koje su zemlje u razvoju, posebno najslabije razvijene zemlje i male otočne zemlje u razvoju, te stranke s gospodarstvima u tranziciji trebale bi svoje nacionalne potrebe i prioritete vezane za sposobnosti utvrditi putem samoprocjena nacionalnih sposobnosti. Pri tome bi stranke trebale podržavati potrebe u pogledu sposobnosti i prioritete autohtonih i lokalnih zajednica i relevantnih dionika kako su ih oni utvrdili, s naglaskom na potrebama u pogledu sposobnosti i prioritetima žena.
4. Kao podrška provedbi ovog Protokola jačanje i razvoj sposobnosti može, među ostalim, obuhvatiti sljedeća ključna područja:
  - (a) sposobnosti za provedbu i pridržavanje obveza iz ovog Protokola;
  - (b) sposobnosti za pregovaranje o uzajamno dogovorenim uvjetima;
  - (c) sposobnosti za izradu, provedbu i izvršenje domaćih zakonodavnih i administrativnih mjera ili mjera opće politike vezano za pristup i podjelu dobiti; te
  - (d) sposobnosti zemalja za razvoj njihovih unutarnjih istraživačkih mogućnosti s ciljem dodavanja vrijednosti vlastitim genetskim resursima.
5. Mjere u skladu sa stavcima 1. do 4. gore mogu, među ostalim, uključivati:
  - (a) zakonski i institucionalni razvoj;
  - (b) promicanje pravičnosti i poštenja u pregovorima, poput osposobljavanja za pregovaranje o uzajamno dogovorenim uvjetima;

- (c) praćenje i izvršenje pridržavanja zakonodavstva;
- (d) korištenje najboljih raspoloživih komunikacijskih alata i sustava za aktivnosti pristupa i podjele dobiti temeljenih na Internetu;
- (e) razvoj i korištenje metoda vrednovanja;
- (f) biološko istraživanje s potencijalno komercijalnom svrhom (bioprospecting), povezana istraživanja i taksonomske studije;
- (g) prijenos tehnologija i infrastrukturu te tehničke sposobnosti za postizanje održivosti takvog prijenosa tehnologija;
- (h) poboljšanje doprinosa aktivnosti pristupa i podjele dobiti za očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje njezinih sastavnica;
- (i) posebne mjere za povećanje sposobnosti relevantnih dionika vezano za pristup i podjelu dobiti; te
- (j) posebne mjere za povećanje sposobnosti autohtonih i lokalnih zajednica s naglaskom na povećanje sposobnosti žena u tim zajednicama vezano za pristup genetskim resursima i/ili tradicionalno znanje povezano s genetskim resursima.

6. Informacije o jačanju osposobljenosti i razvoju inicijativa na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini provedenom u skladu sa stavcima 1. do 5. gore treba dostaviti Mehanizmu za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti s ciljem promicanja sinergije i koordinacije za jačanje i razvoj osposobljenosti za pristup i podjelu dobiti.

Članak 23.

Prijenos tehnologije i suradnja

U skladu s člancima 15., 16., 18. i 19. Konvencije, stranke surađuju u programima tehničkog i znanstvenog istraživanja i razvoja, uključujući aktivnosti biotehnološkog istraživanja, u svrhu postizanja cilja ovog Protokola. Stranke se obvezuju na promicanje i poticanje pristupa tehnologiji i prijenos tehnologije strankama zemljama u razvoju, posebno najslabije razvijenim zemljama i malim otočnim zemljama u razvoju, te strankama s gospodarstvima u tranziciji s ciljem razvoja i jačanja pouzdanog i održivog tehnološkog i znanstvenog temelja za postizanje ciljeva Konvencije i ovog Protokola. Kada je to moguće i primjereno, takve se aktivnosti suradnje odvijaju u stranci ili strankama i sa strankom ili strankama koje osiguravaju genetske resurse a koja je zemlja ili koje su zemlje podrijetla takvih resursa ili strankom ili strankama koje su genetske resurse stekle u skladu s Konvencijom.

Članak 24.

Države koje nisu stranke

Stranke potiču države koje nisu stranke da pristupe ovom Protokolu i dostave odgovarajuće informacije Mehanizmu za razmjenu informacija o pristupu i podjeli dobiti.

Članak 25.

Financijski mehanizam i sredstva

1. Pri razmatranju financijskih sredstava za provedbu ovog Protokola, stranke uzimaju u obzir odredbe članka 20. Konvencije.
2. Financijski mehanizam Konvencije jest financijski mehanizam za ovaj Protokol.
3. U pogledu jačanja sposobnosti i razvoja iz članka 22. ovog Protokola, Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola, prilikom pružanja uputa vezano za financijski mehanizam iz stavka 2. gore, za razmatranje od strane Konferencije stranaka uzima u obzir potrebe za financijskim sredstvima stranaka koje su zemlje u razvoju, posebno najslabije razvijenih zemalja i malih otočnih zemalja u razvoju, te stranaka s gospodarstvima u tranziciji, kao i potrebe u pogledu sposobnosti i prioritete autohtonih i lokalnih zajednica, uključujući i žena u tim zajednicama.

4. U kontekstu stavka 1. gore stranke također uzimaju u obzir potrebe stranaka koje su zemlje u razvoju, posebno najslabije razvijenih zemalja i malih otočnih zemalja u razvoju, te stranaka s gospodarstvima u tranziciji vezano za njihova nastojanja da utvrde i provedu svoje zahtjeve za jačanje sposobnosti i razvoj u svrhu provedbe ovog Protokola.

5. Smjernice koje su financijskom mehanizmu Konvencije upućene u odgovarajućim odlukama Konferencije stranaka, uključujući one dogovorene prije usvajanja ovog Protokola, primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na odredbe ovog članka.

6. Stranke koje su razvijene zemlje mogu također osigurati, a stranke zemlje u razvoju i stranke s gospodarstvima u tranziciji mogu koristiti, financijska i druga sredstva za provedbu odredbi ovog protokola putem bilateralnih, regionalnih i multilateralnih kanala.

Članak 26.

Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog protokola

1. Konferencija stranaka služi kao sastanak stranaka ovog Protokola.

2. Stranke Konvencije koje nisu stranke ovog Protokola mogu sudjelovati kao promatrači u radu svakog sastanka Konferencije stranaka koji služi kao sastanak stranaka ovog Protokola. Kada Konferencija stranaka služi kao sastanak stranaka ovog Protokola, odluke na temelju ovog Protokola donose samo one stranke koje su stranke ovog Protokola.

3. Kada Konferencija stranaka služi kao sastanak stranaka ovog Protokola, svaki član Ureda Konferencije stranaka koji predstavlja stranku Konvencije koja u tom trenutku nije i stranka ovog Protokola zamjenjuje se članom kojeg će između sebe odabrati stranke ovog Protokola.

4. Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola redovito preispituje provedbu ovog Protokola i u sklopu svog mandata donosi odluke potrebne za promicanje njegove učinkovite provedbe. Izvršava funkcije koje joj dodijeli ovaj Protokol i:

(a) daje preporuke vezano za sva pitanja neophodna za provedbu ovog Protokola;

(b) osniva pomoćna tijela koja se smatraju nužnima za provedbu ovog Protokola;

(c) traži i koristi, kada je primjereno, usluge i suradnju nadležnih međunarodnih organizacija i međuvladinih i nevladinih tijela, te informacije koje oni daju;

(d) uspostavlja oblik i intervale za prijenos informacija koje se dostavljaju u skladu s člankom 29. ovog Protokola, te razmatra takve informacije kao i izvješća koja dostavi neko pomoćno tijelo;

(e) razmatra i usvaja, kako bude potrebno, izmjene ovog Protokola i njegovog Priloga, kao i sve dodatne priloge ovom Protokolu koje se smatra potrebnim za provedbu Protokola; te

(f) izvršava sve druge funkcije koje mogu biti potrebne za provedbu ovog Protokola.

5. Poslovnik Konferencije stranaka i financijska pravila Konvencije primjenjuju se *mutatis mutandis* na temelju ovog Protokola, osim ako Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola konsenzusom odluči drukčije.

6. Tajništvo saziva prvi sastanak Konferencije stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola koji se održava istovremeno s prvim sastankom Konferencije stranaka koji je predviđen nakon dana stupanja na snagu ovog Protokola. Naknadni redovni sastanci Konferencije stranaka koji služe kao sastanak stranaka ovog Protokola održavaju se istovremeno s redovnim sastancima Konferencije stranaka, osim ako Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola odluči drukčije.

7. Izvanredni sastanci Konferencije stranaka koji služe kao sastanak stranaka ovog Protokola održavaju se u drugim terminima koje Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola smatra potrebnima ili na pisani zahtjev bilo koje stranke, pod uvjetom da u roku od šest mjeseci nakon što Tajništvo obavijesti stranke o zahtjevu, najmanje trećina stranaka podrži taj zahtjev.

8. Ujedinjeni narodi, specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda i Međunarodna agencija za atomsku energiju kao i bilo koja stranka koja je njihova članica ili promatrači koji nisu stranke Konvencije mogu biti zastupljeni kao promatrači na sastancima Konferencije stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola. Svakom tijelu ili agenciji, bilo nacionalnoj ili međunarodnoj, vladinoj ili nevladinoj, koja je kvalificirana za pitanja koja obuhvaća ovaj Protokol i koja je obavijestila Tajništvo o želji da na sastanku Konferencije stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola bude zastupljena kao promatrač, može biti dopušten pristup, osim u slučaju kada najmanje jedna trećina prisutnih stranaka uloži prigovor. Osim ako je drukčije određeno ovim člankom, pristup i sudjelovanje promatrača podliježe poslovniku iz stavka 5. gore.

Članak 27.

Pomoćna tijela

1. Svako pomoćno tijelo uspostavljeno Konvencijom ili na temelju Konvencije može služiti ovom Protokolu, uključujući i prema odluci Konferencije stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola. Svaka takva odluka točno utvrđuje zadaće koje treba izvršavati.

2. Stranke Konvencije koje nisu stranke ovog Protokola mogu sudjelovati kao promatrači u radu svakog sastanka svakog takvog pomoćnog tijela. Kada pomoćno tijelo Konvencije služi kao pomoćno tijelo ovog Protokola, odluke na temelju ovog Protokola usvajaju samo stranke ovog Protokola.

3. Kada pomoćno tijelo Konvencije izvršava svoje dužnosti u pogledu pitanja vezanih za ovaj Protokol, svaki član ureda tog pomoćnog tijela koji predstavlja stranku Konvencije koja u tom trenutku nije i stranka ovog Protokola zamjenjuje se članom kojeg će između sebe odabrati stranke ovog Protokola.

Članak 28.

Tajništvo

1. Tajništvo osnovano na temelju članka 24. Konvencije služi kao tajništvo ovog Protokola.

2. Članak 24. stavak 1. Konvencije o funkcijama tajništva primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na ovaj Protokol.

3. U mjeri u kojoj su zasebni, troškove usluga tajništva za ovaj Protokol pokrivaju stranke Protokola. Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola na svojem prvom sastanku odlučuje o potrebnim proračunskim dogovorima u tu svrhu.

Članak 29.

Praćenje i izvješćivanje

Svaka stranka prati provedbu svojih obveza na temelju ovog Protokola i, u intervalima i obliku koji odredi Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola, izvješćuje Konferenciju stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola o mjerama koje je poduzela s ciljem provedbe ovog Protokola.

Članak 30.

Postupci i mehanizmi za promicanje pridržavanja ovog protokola

Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola na svojem prvom sastanku razmatra i odobrava postupke suradnje i institucionalne mehanizme za promicanje pridržavanja odredbi ovog Protokola i rješavanje slučajeva nepridržavanja. Ti postupci i mehanizmi uključuju odredbe za pružanje savjeta ili pomoći, gdje je primjereno. Odvojeni su od postupaka rješavanja sporova i mehanizama na temelju članka 27. Konvencije i ne dovode ih u pitanje.

*Članak 31.***Procjena i preispitivanje**

Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola evaluaciju učinkovitosti ovog Protokola provodi četiri godine nakon stupanja na snagu ovog Protokola i potom u intervalima koje odredi Konferencija stranaka koja služi kao sastanak stranaka ovog Protokola.

*Članak 32.***Potpisivanje**

Ovaj je Protokol otvoren za potpisivanje strankama Konvencije u sjedištu Ujedinjenih naroda u New Yorku od 2. veljače 2011. do 1. veljače 2012.

*Članak 33.***Stupanje na snagu**

1. Ovaj Protokol stupa na snagu devedesetog dana od datuma polaganja pedesetog instrumenta ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa od strane država ili organizacija regionalne ekonomske integracije koje su stranke Konvencije.
2. Ovaj Protokol stupa na snagu za državu ili organizaciju regionalne ekonomske integracije koja ratificira, prihvati ili odobri ovaj Protokol ili mu pristupi nakon polaganja pedesetog instrumenta iz stavka 1. gore devedesetog dana od datuma na koji ta država ili organizacija regionalne ekonomske integracije položi svoj instrument ratifikacije, prihvata, odobrenja ili pristupa, ili na dan stupanja na snagu Konvencije za tu državu ili organizaciju regionalne ekonomske integracije, što god nastupi kasnije.
3. Za potrebe stavaka 1. i 2. gore, ni jedan instrument koji položi organizacija regionalne ekonomske integracije dodatno onima koje su već položile države članice takve organizacije ne uzima se u obzir.

*Članak 34.***Rezerve**

Na ovaj Protokol ne mogu se izjaviti rezerve.

*Članak 35.***Povlačenje**

1. U svakom trenutku po proteku dvije godine od datuma kada je ovaj Protokol stupio na snagu za neku stranku, ta se stranka može povući iz ovog Protokola pisanom obaviješću depozitaru.
2. Takvo povlačenje stupa na snagu nakon isteka godine dana od datuma na koji je depozitar zaprimio obavijest o povlačenju, ili onoga kasnijeg datuma koji se može navesti u obavijesti o povlačenju.

*Članak 36.***Vjerodostojni tekstovi**

Izvornik ovog Protokola, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španjolskom jeziku jednako vjerodostojni, polaže se kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

U POTVRDU TOGA niže potpisani, propisno za to ovlašteni, potpisali su ovaj Protokol na navedene datume.

SASTAVLJENO u Nagoyi dana dvadeset i devetoga mjeseca listopada godine dvije tisuće i desete.

PRILOG

MONETARNA I NEMONETARNA DOBIT

1. Monetarna dobit može uključivati, ali nije ograničena na:

- (a) naknade za pristup/naknade po prikupljenom uzorku ili stečene na neki drugi način;
- (b) plaćanje unaprijed;
- (c) etapno plaćanje;
- (d) plaćanje postotka od prodaje;
- (e) naknade za licence u slučaju komercijalizacije;
- (f) posebne naknade koje se uplaćuju u fond za očuvanje i održivo korištenje bioraznolikosti;
- (g) plaće i povlaštene uvjete kada su uzajamno dogovoreni;
- (h) financiranje istraživanja;
- (i) zajedničko ulaganje;
- (j) zajedničko vlasništvo relevantnih prava intelektualnog vlasništva.

2. Nemonetarna dobit može uključivati, ali nije ograničena na:

- (a) podjelu rezultata istraživanja i razvoja;
- (b) suradnju i doprinos u programima znanstvenog istraživanja i razvoja, posebno aktivnosti biotehnološkog istraživanja, kada je to moguće u stranci koja osigurava genetske resurse;
- (c) sudjelovanje u razvoju proizvoda;
- (d) suradnju i doprinos obrazovanju i osposobljavanju;
- (e) pristup *ex situ* objektima za genetske resurse i bazama podataka;
- (f) prijenos znanja i tehnologije na osiguravatelja genetskih resursa pod pravednim i najpovoljnijim uvjetima, uključujući pod koncesijskim i povlaštenim uvjetima kada je dogovoreno, posebno znanja i tehnologije koji koriste genetske resurse, uključujući biotehnologiju, ili koji su relevantni za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti;
- (g) jačanje sposobnosti za prijenos tehnologije;
- (h) institucionalno jačanje sposobnosti;
- (i) ljudske i materijalne resurse za jačanje sposobnosti za upravljanje i provedbu propisa o pristupu;
- (j) osposobljavanje vezano za genetske resurse uz potpuno sudjelovanje zemalja koje osiguravaju genetske resurse, i kada je moguće, u takvim zemljama;

-
- (k) pristup znanstvenim podacima relevantnim za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti, uključujući biološke inventare i taksonomske studije;
  - (l) doprinose lokalnom gospodarstvu;
  - (m) istraživanje usmjereno na prioritetne potrebe, poput zdravlja i sigurnosti hrane, uzimajući u obzir domaće korištenje genetskih resursa u stranci koja osigurava genetske resurse;
  - (n) institucionalne i profesionalne odnose koji mogu proisteći iz sporazuma o pristupu i podjeli dobiti i naknadnim aktivnostima suradnje;
  - (o) dobiti vezane za sigurnost hrane i sredstava za život;
  - (p) društveno priznanje;
  - (q) zajedničko vlasništvo relevantnih prava intelektualnog vlasništva.
-